

E D E B İ Y A T / R O M A N

Üvey

Okan Çil

SABAH

İnsan her yere sığardı; bir şehre, bir kalbe ya da bir mezara. Hangisi daha dar, hangisi daha rahat, pek belli olmazdı.

Üzerindeki karanlığa sıkıca sarınan Karabağlar sokaklarına ölüm sessizliği hâkimdi. Cılız bir rüzgârın kapıları titretmesi, küçük bir fare tıkırtısının ecinnilere yorulması hep bundandı.

Ne var ki sabah ezanına yakın bir vakitte, çukur meydan civarında belli belirsiz de olsa bazı sesler duyulmaya başladı. Toprağa sürten bir kundura topuğu, küfürle karışık bir mırıltı ve hemen arkasından sarf edilen anason kokulu oflamalar hep İrfan Ağa'nın meyhanesini akla getirirse de, meyhane kapanalı hani olmuştu. Meydandaki ekmek fırını da bunu bekliyormuş gibi kapısını açıp gaz lambalarını tutuşturdu.

Cumbalı evin altındaki ekmek fırını zifirî karanlıkta güneş gibi parlıyordu. Ancak bu her zaman güzel şeyleri akla getirmiyordu. Aradan geçen on küsur yıla rağmen, İzmir Yangını'nın izlerini görmek hâlâ mümkündü. Şehrin kalbi alev almış, geride kapkara bir yıkıntı bırakmıştı. Eski yazıya hâkim bir kısım insanlar, halkın gündün güne daha acımasız, gündün güne daha pervasız olmasını buna yoruyordu. Doğru yanlış bilinmez, ama biri ne zaman başını kaldırıp da şöyle derin bir nefes alsa, yanmış kalasların, insan etinin, kurum bağlamış umutların kokusu burnuna gelirdi. Çocukları gecenin köründe ter içindeki uykularından fırlatan, gelin kızların midelerini bulandırıp konu komşu tarafından gebeliğe yorulacak öğürtülere sebep olan, saç sakalı ağarmış, eli bastonlu adamları, günün herhangi bir vaktinde öylece dalakaldıkları boşluğa daha bir yuvarlayan, akıllarına ikide bir ölümü getiren şey hep aynıydı.

Gerçi alevler bu tarafa yaklaşmamıştı ama yangının sebep olduğu etkiler sadece Karabağlar'ı değil, bütün memleketi tepe-

taklak etmişti. Toprak daha fazla ölüyü saklayamaz durumdayken, yaşayanların yatacak yerleri, yiyecek ekmekleri kalmamıştı. Nüfus az, yoksulluk çoktu. Bu da yetmiyormuş gibi dünya yeniden birbirini boğazlamaya başlamıştı. Başka ülkelerde başka şehirler de yakılıyor ama insanlar hep aynı çılgınlıklarla ölüyorlardı.

Yangının ilk günleri fırındaki odunları tutuşturmaya bile çekinen Karatekeli Süleyman Ağa, bu görevi Gavur Usta'ya devretmiş olsa da, ne zaman boş bulunsa ürperiverir, yüzü asırlırdı. Gavur Usta, Neco ve Cezmi bir yandan çalışır, bir yandan sohbet ederlerdi ama Karatekeli'nin asık suratını gördüklerinde gıklarını çıkarmazlardı. Korkularından değil, saygılarından gelen bir alışkanlıktı bu.

Vakti zamanında İstanbul'a askere gitmiş, gözünün tekini Beyoğlu'ndaki bir meyhane kavgasında bırakmıştı Karatekeli. Tabii gencecikti o yıllarda. Terhisine gün saydığı, ayak işlerini çömezlere yaptırdığı bir dönemde 31 Mart patlayınca, iki arkadaşıyla beraber korkudan kaçmış, Karaköy'deki kerhanelerin birine sığınıp dışarı burnunu dahi uzatamamıştı. Mahmud Şevket Paşa asayişini sağladıktan sonra, üniformasını giyip gerine gerine dolaşan da ilk o olmuştu.

Terhisin ardından dosdoğru Karabağlar'a varınca o gencecik çocuk gitmiş, yerine koca adam gelmişti sanki. Yürürken öyle bir gerinir, cinsi latife öyle bir bıyık burar, gidip meyhanenin en baş yerine öyle bir kurulurdu ki değme zabite taş çıkarırdı. İçkiyi biraz fazla kaçırıp birileriyle takışınca da hemen atardı elini kuşağına, çekerdi bıçağını, "Padişah devirmiş adamım ulan ben!" diye bir başlardı bağırırmaya, susturabilene aşk olsun.

İlk geldiği zamanlar anası babası az çekmemişti elinden. Kimini ana kucağı adam eder, kimini asker ocağı, kimini de yârin dudağı, diyerek çareyi Karatekeli'yi evermekte bulmuşlardı. Haklı da çıkmışlardı hani. Karatekeli evlendikten sonra, önce belindeki bıçaktan kurtulmuş, sonra meyhaneden el ayak çekmiş, akabinde fırının başına geçmişti geçmesine ama yarısı yalan, yarısı gerçek

kahramanlık hikâyelerini anlatmaktan bir türlü vazgeçmemiştir. Eşi dostu da bunu bildiğinden pek ses etmez, baktı ki Karatekeli çoşacak, bir bahane bulup hemen uzayıverirdi. Ancak fırındaki işçiler kalırdı yerinde. Onlar da el mecbur kulak verir, bir yandan çalışıp bir yandan da kırk kere dinledikleri hikâyeyi bir sefer daha dinlemenin verdiği bezginlikle bakarken, Karatekeli'ye ayıp olmasın diye "he, he" derlerdi.

İçlerinde bir Gavur Usta vardı ona söz geçirebilen. Karatekeli'den neredeyse on yaş küçüktü ama deliydi az buçuk. Fırındaki ekmekler ondan sorulurdu. Aslen Arnavut'tu Gavur Usta, sonradan Müslüman olmuştu. Herkes de bunu bildiğinden midir nedir, ona "Gavur" deyip dururdu. O da kafası atınca, önce okkalı bir küfür savurur, sonra da şalvarını indirip cümle âleme sünnetini göstererek, "Daha ne kadar kestireceğim ulan deyyuslar, siktirin gidin tepemden!" diye bağırırdı.

Gavur Usta'nın da delilikten yana Karatekeli'den pek bir farkı yoktu yani. Bu yüzden keyfine göre davranır, her sabah ekmekleri fırına sürdüğü gibi bir türkü patlatırdı.

*Şu karşı yaylada göç katar katar
Bir yiğidin derdi serinde tüter
Bu ayrılık bana ölümden beter
Geçti dost kervanı, eyleme beni*

Allah'ı var, sesi yanıktı. Öyle bir girerdi ki türküye, Arnavutluk'tan İzmir'e yeniden göçer, o dağları tepeleri yeniden aşardı sanki. Sevdiği kızı, anasını, eşi dostu arkasında kor, toprağı tekmeleme tekmeleme, binbir türlü küfürle, peşindeki kan davası yüzünden göçer ha göçerdi. Hiç kimseye de bir şey anlatmazdı. "Geçti dost kervanı" derdi sadece. Kimse de eylemezdi.

Semtin tüysüz müezzini Hüseyin bile onun sesini içten içe kıskanırdı. Sözüm ona Bağdatlı Ruşen'in tedrisatından geçip gelmişti Hüseyin. Bunu her ne kadar gizlemeye çabalasa da kibri

bir yerden bir şekilde çıkar, hâline tavrına yansırđı ama yine de Gavur Usta'yı kendine rakip olarak görmekten vazgeçemezdi. Sadece bununla kalsa iyi, onu geçmek için neler yapardı neler. Sürekli Lokman Hekim kitaplarını kurcalardı bir kere; sesini açmak için zencefilden keten tohumuna, baldan bıldırcın yumurtasına kadar alakalı alakasız her şeyi hüpletirdi. Sonra sabah ezanından birkaç saat önce kalkıp abdestini alır, içinden, "Allahu ekber!" deyip ellerini bağlar, secdeye kapanıp saatlerce kımıldamazdı. Sesi gibi ruhunu da beslerdi yani. Ancak bir zaman sonra diz ağrısına dayanamaz, başını haşyetle kaldırdı kan çanağına dönen gözlerini elinin tersiyle sildikten sonra da, Anafartalar'da şarapnel yemiş gazilere taş çıkarırcasına bacağını sürükleye sürükleye camiye giderdi. Elini kulağına koyup bir başlardı ki sonra, mezarlıklar bile hop oturup hop kalkardı. Ezanı bitirdiğinde huşuyla kapadığı gözlerini yavaşça aralar ve kendinden emin şekilde gülümseyip cemaati karşılamaya giderken, zifiri karanlıkta Gavur Usta'nın söylediğı türküyü işitirdi birden. İşitir işitmez de taş kesilip kalır, yüzü asılırdı. Her gün en az bir şişe şarap içen, ağzından Maraş otunu eksik etmeyen Gavur Usta öyle bir okurdu ki türküyü Hüseyin'in dirilttiğı kimseler yeniden ölürdü. Sabaha kadar beş testi rakı içen, meyhanenin kapanmasıyla son kadehine sarılıp bir köşe başında sızan bitirim ehli bile sura üflenmişçesine ayaklanır, "Allah Allah!" diye nara atarak yarısını gömleğine döktüğü kadehini fondipler, sekiz çize çize fırının yolunu tutardı. Sadece onlar da değil, namaza diye kalkan bir kısım ihtiyar da kulağını türküye vererek yanlışlıkla fırına gider, hoşbeş esnasında namazı bile kaçırdı.

Hamurun fırına verilmesiyle başlayan türkü, ekmeklerin kızarmasıyla son bulurdu. Bu bir nevi zaman ayarıydı. Gavur Usta'yı ermiş kabul eden birtakım kimseler, ekmekleri asıl pişirenin fırın değil, Gavur Usta'nın alev alev yanan sesi olduğunu söylerlerdi. Etrafındakileri inandırmak içinse bir gün türkülü ekmek, başka bir gün sade ekmek alır getirir, "Al, inanmazsan

bak!” diyerek ekmeklerin iki ucundan koparıp hasmının ağzına ağzına sokar, kerameti kabul ettirene kadar da yedirir ha yedirirlerdi. Zavallı insanlar bunun içten içe ne kadar saçma olduğunu bilseler de kuru kuru yuttukları ekmeklerden kurtulmak için mecburen onların söylediklerini kabul ederlerdi.

Karatekeli’yle Gavur Usta’dan başka bir de Neco vardı fırında. Çıraklık yapar, etrafı temizlerdi Neco. Saçının ön kısmının bembeyaz olmasını üç harfililere, peltek peltek konuşmasını da babasından yediği sopalara yorarlardı. Zaten babası da üç harfli gibi bir şeydi. Gecenin köründe, el ayak çekildikten sonra gelir, yatağa varana deyin sarhoş kafayla etraftaki her şeyi devirdiği için, başta Neco olmak üzere evdeki herkesin yüreğini ağzına getirirdi. Üstelik kendisine Felak, Nas bile işlemezdi. Yatağı bazen bulur, bazen de düştüğü yerde sızakalırdı. İsmi Cafer’di ama arkadaşları onu Yavşak Cafo diye çağırırdı.

Hasılı, hepsi yaşadıkları semte, Karabağlar’a benzerdi; Karabağlar gibi tekinsiz, Karabağlar gibi içten pazarlıklı. Kalbine yaşama sevinci düşen birinin üç vakte kadar ölüp gitmesi de, haksızlığa uğramış her gencin bir duvardaki çifteye, bir dağlara bakıp Çakırcalı’ya özenmesi de hep bundandı.

Yalnızlığın bir sınırı var sanılıyordu.

Yoktu.